

Moravský bílý hnědooký (Mbh)

V roce 1971 jsem v 7. čísle časopisu *Chovatel* publikoval článek s názvem „Rozšíří se paleta králičích plemen aneb u susedů se rodí černopesikatý králik“. V tomto článku jsem informoval naše chovatele o úkolu západoněmeckého výzkumného ústavu pro chov drobných zvířat v Celle vyšlechtit nové masné plemeno střední velikosti, které by bylo bílé, ale odolnější než albiná a méně temperamentní než leucini. Uvedl jsem postup šlechtění takového předpokládaného plemena z výchozího rodičovského páru novozélandský červený x čínčila velká.

Výsledkem byl králik o genotypu achíachi bb CC DD GG, který byl nazván černopesikatý (Schwarzgrannen), s různou intenzitou černopesikatého závoje na celém těle s výjimkou oblastí divokých znaků, které zůstaly pochopitelně zcela bílé.

Závěry z výzkumného úkolu výše uvedeného ústavu jsem shrnul do šesti bodů, které v zájmu kontinuity následných prací považuji po třinácti letech za účelné zopakovat:

1. Všechna dosud odchovaná zvířata genotypu achíachi bb CC DD GG měla pesíky s pigmentovanými konečky. Spodní část těchto pesíků, jakož i veškerá ostatní srst byla sněhově bílá.

2. Množství pigmentovaných konečků pesíků, jakož i stejnoměrnost jejich rozložení na povrchu těla byly u každého zvířete rozdílné. Některá zvířata vykazovala téměř bílou srst, jen několik málo pesíků, především na uších a hlavě, mělo černé konečky. Opačným extrémem byla zvířata s téměř tmavým povrchem těla. Mezi oběma extrémny byla celá řada plynulých přechodů. Barva spodiny těla byla však u všech zvířat sněhově bílá.

3. Vlohy pro pigmentované konečky pesíků, jejichž symboly nebyly dosud nomenklaturně specifikovány, pocházejí zcela samozřejmě od zvířat výchozí parentální generace. Vedoucí pracovník výzkumného úkolu dr. Niehaus předpokládá, že se na tom podílí jak čínčila velká, tak novozélandský červený. Exaktní důkaz o této domněnce však mohou přinést jen další pokusy.

4. Dědičnost vloh uvedených ad 3 probíhá patrně zcela nezávisle na dě-

dičností ostatních vloh pro barevné zbarvení.

5. Znak „černé konečky pesíků“ má nesporně polygenní charakter, tzn. je podmíněn více vlohovými páry. Neklamným důkazem polygenního charakteru uvedeného znaku je plynulý přechod ve stupních pigmentace. Působení faktorů pro tvorbu černých konečků pesíků lze srovnat s působením faktorů pro stříbřitost P₁, P₂, P₃ atd., i když s opačným účinkem. Čím má zvíře větší počet „stříbřitých“ vloh, tím světlejší se jeví povrch těla, kdežto s rostoucím počtem „černopesikatých“ vloh se jeví povrch těla temnější. To je způsobeno tím, že konečky pesíků u stříbřitých zvířat jsou bez pigmentu a spodní část pesíků je pigmentována, kdežto u černopesikatých zvířat je tomu právě naopak.

6. Další chovatelské možnosti s černopesikatými králičky lze v současnosti posoudit jen zčásti. Lze však právem předpokládat, že při použití odpovídajících výchozích zvířat generace P a plánovitě prováděné selekci je možno ustálit a chovat každý zvolený odstín, a to od téměř čistě bílých zvířat až po značně pigmentovaná.

Ke konci článku jsem tehdy naznačil myšlenku vyšlechtit černopesikatého králíka malého typu podle vzoru západoněmeckého ústavu, avšak při nahrazení činčily velké činčilou malou a novozélandského červeného stříbřítým žlutým ve výchozím rodičovském páru.

Úkolu se ujal posuzovatel František Provozník z Holic. O tom, jak ve své práci postupoval a jakých výsledků dosáhl, jsem informoval naše chovate-

le v 6. čísle *Chovatele* ročníku 1975 a uvedl jsem i návrh standardu.

Ze se černopesikatý králik dnes objevuje na našich výstavách, zvláště větších, jako jsou národní výstavy mláďat a celostátní výstavy v Brně, je známo všem našim organizovaným chovatelům. Je ostatně známo i to, že se standard černopesikatého králíka dostal do společných standardů socialistických zemí. Je to nesporně náš chovatelský úspěch. Proč jsme ustoupili od našeho původního názvu český černopesikatý králik a přijali spolu se zástupci socialistických států název černopesikatý králik, jsem vysvětlil ve svém článku „Plemena našeho původu“ v našem *Chovatel*. Plyně to ostatně i z toho, co jsem v úvodu tohoto mého sdělení uvedl.

Posuzovatel Provozník však nebyl sám, kdo se chopil realizace námětu, který jsem naznačil ve svém výše uvedeném článku. Skupina chovatelů v Otaslavicích u Prostějova si dala poněkud jiný úkol, plynoucí rovněž z závěrů německého výzkumného úkolu, které jsem úmyslně výše znovu citoval. Otaslavičtí chovatelé postupovali stejným způsobem jako F. Provozník, tj. použili pro výchozí parentální generaci rovněž činčilu malou a stříbřitého žlutého. V průběhu šlechtění však likvidovali všechny jedince s výraznějším černopesikatým závojem a k další plemenitbě používali jen zvířata téměř bílá s cílem ustálit celobílého králíka s hnědým okem.

O této práci otaslavicích chovatelů referoval ing. Sekanina v 1. čísle *Chovatele* ročníku 1979 v článku „Budeme mít bílého králíka hnědookého?“. K jeho článku byla připojena moje doplňující poznámka. S odstupem času považuji za velmi důležité se k této mé tehdejší poznámce vrátit. Řekl jsem tehdy mimo jiné:

„Nemohu se vyrovnat s myšlenkou, že by králíci černopesikatí na jedné straně a králíci bílí s hnědým okem na druhé straně měli mít stejný genotyp, totiž achíachi bb CC DD GG. Znamenalo by to, že oba fenotypové projevy by byly určeny jinými motivy než genetickými. Stále víc se domnívám,

že by tu mohl být rozdíl ve výskytu alel divoké rady, tj. že by v případě černopesíkatých zvířat znel genotyp, jak uvedeno, *achiachi bb CC DD GG* a v případě bílých králíků s hnědým okem pak *achiachi bb CC DD gg*. Je sice otázka, kde by se byla v případě otaslavických chovatelů vzala alela *g*, když se pracovalo jen s výchozími plemeny Čm a SZ, nicméně o tom, že některé kmene činčil jsou monohybridní právě ve znaku podmíněném vihovým párem *G, g*, není třeba dlouho diskutovat.

Moje tehdejší domněnka tedy spočívala v tom, že černopesíkaté zbarvení, ať už jakékoliv intenzity, je dáno genotypem *achiachi bb CC DD GG*, kdežto celobílé zbarvení s hnědým okem genotypem *achiachi bb CC DD gg*. Tak byl také koncipován náš vzorník, resp. standard z roku 1973 v otázce tzv. hnědookého hermelína.

Další genetické práce, ať již u nás, či v zahraničí, však ukázaly, že moje domněnka nebyla zcela správná. Dokumentuje to i skutečnost, že v současné době neexistuje ve standardech evropských zemí plemeno, které by bylo zcela bílé s hnědým okem.

Západoněmecký chovatel H. Schmitt z Rodenbachu, který je znám svým pokusnictvím, publikoval ve 20. čísle časopisu *Deutscher Kleintierzüchter* z roku 1979 článek „Züchtungsversuche bei Kaninchen“ (chovatelské pokusy u králíků) zajímavé výsledky svých pokusů, týkající se kombinací alel *achi, b, G, resp. g*. Autor popisuje svůj výzkumný postup a dokládá jej i fotografiemi.

Zvláště významné je jeho zjištění, že králík o genotypu *achiachi bb CC DD GG* je černopesíkatý přesně tak, jak ho vyšlechtil i F. Provozník. Schmitt jej nazval typickým černopesíkatým králíkem. Naproti tomu bylo zjištěno, že králík o genotypu *achiachi bb CC DD gg* je sice rovněž bílý s černými konečky pesků, avšak tyto pesky jsou rozmístěny přesně na těch místech, kde se nacházejí kamzíci znaky u králíka durynského. Schmitt tohoto králíka nazval atypickým černopesíkatým králíkem. Podle našeho názvosloví by se dalo říci, že šlo o jakéhosi bílého durynského.

Podobně jako u typického, tak i u atypického černopesíkatého králíka se objevovala zvířata s nejrůznější intenzitou černopesíkatosti, což jen potvrzuje závěry číslo 2 a 5 z výzkumného úkolu ústavu v Celle o polygenním charakteru černých konečků pesků.

Není bez zajímavosti, že náš chovatel Karel Simín z Mlýnů, který se rovněž zabývá genetickým pokusnictvím, přinesl ukázat u příležitosti národní výstavy mládat králíků v Děčíně 1980 samečka, který zcela odpovídal Schmittovu atypickému černopesíkatému králíku.

A ještě něco: nejnovější holandský vzorník, který byl vydán v dubnu 1984, uvádí u všech plemen také jejich genotypy jak v německých, tak i anglosaských symbolech. Pod číslem 24 je uvedeno plemeno „Sallands donijn“ (Salander) o genotypu

achiachi bb CC DD gg s tím, že bylo vyšlechťeno v Holandsku a uznáno 15. června 1975. Šlechtitelem je holandský chovatel a posuzovatel D. J. Kuiper z holandského kraje Salland, odtud i název nového plemena.

Popis plemena i připojená černobílá fotografie zcela odpovídá jak Schmittovu atypickému černopesíkatému, tak i Simínovu samci. I naprosto nezávisle na sobě stanovené genotypy jsou zcela shodné.

Je třeba ještě konstatovat, že mimo F. Provozníka z Holic a otaslavických chovatelů se chopili mnozí kdysi nazečteného úkolu i další chovatelé, zejména Jiří Horáček z Hrochova Týnce, který si vzal za úkol vyšlechtit bílého hnědookého králíka vysloveně masného typu, dále chovatel Lubomír Flegr z Hradce Králové, který pracuje na základě výchozí rodičovské genotypy činčila malá X novozélandský červený. Jiřímu Horáčkovi jsem doporučil postupovat s cílem à la Sallander, což by mohlo být přínosem pro naše masná plemena.

Vraťme se však k vlastnímu tématu. Na celostátní výstavě drobného zvířectva v Brně 1984 hodlají otaslavští chovatelé představit své výpěstky v sourozeneckých a snad i rodinných kolekcích. Jak jsem byl informován, vyskytují se u některých jejich zvířat ještě zbytky černých pesků, nikoliv však na místech kamzícičích znaků durynských králíků. To by svádělo k domněnce, že zvířata mají shodný genotyp s černopesíkatým králíkem, tedy s alelou *G*.

Ať je tomu nicméně jakkoliv, nutno si zřejmě uvědomit, že u zvířat obou v úvahu přicházejících genotypů, tedy *achiachi bb CC DD GG* i *achiachi bb CC DD gg*, lze černopesíkatost příslušnou selekcí extrémně potlačit.

Ústřední odborná komise chovatelů králíků schválila tento standard králíka moravského bílého hnědookého:

Moravský bílý hnědooký (Mbh)

(Mährisches weisse braunäugige Kaninchen — Mwb)

Genotyp: *achiachi bb CC DD GG* nebo *achiachi bb CC DD gg*, v obou případech s extrémně potlačenými černými konečky pesků.

Tabulka měsíčních přírůstků hmotnosti:

měsíc:	1.	2.	3.	4.	5.	6.
kg:	0,4	0,9	1,4	2,0	2,4	2,8

Bodovací stupnice:

1. Hmotnost	10 bodů
2. Tvar	20 bodů
3. Typičnost	20 bodů
4. Kvalita srsti	20 bodů
5. Barva krycího chlupu, očí a drápů	20 bodů
6. Barva podsady	10 bodů
	100 bodů

K pozici 1 — hmotnost:

2,50—2,65 kg	nad 2,65—2,75 kg	nad 2,75—3,25 kg
8 bodů	9 bodů	10 bodů

Normální hmotnost činí 2,80 až 3,0 kg. Nejnižší přípustná hmotnost je 2,50 kilogramu a nejvyšší 3,25 kg.

K pozici 2 — tvar:

Viz všeobecná část standardů.

K pozici 3 — typičnost:

Tělo je krátké, silně zavalité, válcovité, připomínající typ Čm. Krk je velmi krátký, končetiny krátké, středně silné. Uši jsou masité, dobře osrstěné, vzpřímené, lžičkovitě otevřené, na koncích dobře zaoblené. Jejich délka činí 9 až 10,5 cm. Pírko je krátké.

K pozici 4 — kvalita srsti:

Srst je velmi hustá s pravidelně rozmístěnými, elastickými, avšak jemnými pesky. Délka srsti 2,5 cm.

K pozici 5 — barva krycího chlupu, očí a drápů:

Barva krycího chlupu je po celém těle sněhobílá. Oči jsou hnědé, středního odstínu, panenka tmavá až černá. Drápy jsou světle rohovité. Tmavě rohovitější vadou, pokud se nevyskytují v souvislosti s tmavými pesky.

K pozici 6 — barva podsady:

Barva podsady je po celém těle sněhobílá.

Přípustné vady

K pozici 1:

Odchylky podle stanovené hmotnosti podle tabulky.

K pozici 2:

Viz všeobecná část standardů.

K pozici 3:

Menší odchylky od krátkého, silně zavalitého typu, poněkud delší krk, delší končetiny. Tenké, málo osrstěné, sežehlené, poněkud rozkleslé nebo špičaté uši s menšími odchykami od stanovené délky.

K pozici 4:

Ridší srst, nestejněměrně rozmístěná, tvrdá a krátké pesky. Menší odchylky od předepsané délky srsti

K pozici 5:

Velmi slabě nažloutlý nádech krycího chlupu, ojediněle tmavší (pigmentova-

né) pesíky kdekoliv na těle včetně hlavy, břicha a pírka.

K pozici 6:

Velmi slabě nažloutlá nebo naředlá barva podsady.

Nepřipustné vady

K pozici 1:

Hmotnost nižší než 2,50 a vyšší než 3,25 kg (neklasifikován).

K pozici 2:

Viz všeobecná část standardů.

K pozici 3:

Velké odchylky od předepsaného ty-

pu, zvláště typ připomínající Čv nebo Du (výluka), uši delší než 12 cm (výluka), klopené ucho nebo uši (výluka).

K pozici 4:

Holá místa, která nejsou kryta okolní srstí (neklasifikován), silné línání (neklasifikován), velké odchylky od předepsané délky srsti (výluka).

K pozici 5:

Tmavé pesíky na kterékoliv části těla připomínající Čp (výluka). Tmavé pesíky, připomínající kamzičí znaky (výluka). Vysloveně žlutý nádech srsti (výluka). Silně znečištěná srst (neklasifikován). Jiná barva očí, než

je předepsána (výluka). Bílé drápy (výluka).

K pozici 6:

Vysloveně nahnědlý nebo namodralý nádech podsady (výluka).

Standard moravského bílého hnědokého byl odsouhlasen ústřední odbornou komisí chovatelů králíků ČSCH dne 19. 5. 1984. Předpokladem uznání tohoto plemena na území ČSSR je vystavení několika kolekcí na celostátní výstavě v Brně s možností posouzení našimi i zahraničními posuzovateli ze socialistických států.

Ing. Jaroslav FINGERLAND